

Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1915 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Karlbergs kungsgård m. m. samt en i ämnet väckt motion. (1:a avd.)

I en den 26 mars 1915 till riksdagen avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling överlämnad proposition (nr 106) har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att den nu å Karlbergs kungsgård förlagda krigsskolan må å tid, som framdeles bestämmes, förläggas till Järvafältet,

att den av krigsskolan nu disponerade marken — Karlbergs kungsgård och den därunder lydande s. k. Solnaskogen samt det till krigsskolan upplåtna området av lägenheten Stenbrottet — må, i den ordning och med de undantag, som framdeles kunna varda av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda, försäljas,

att av de inflytande försäljningsmedlen må tagas i anspråk dels 1,300,000 kronor för vissa, i statsrådsprotokollet närmare angivna markförvärv till Järvafältet, dels ock det belopp, som framdeles kan av riksdagen beviljas till uppförande å nämnda fält av nytt etablissemang för krigsskolan,

att återstående försäljningsmedel må, på sätt Kungl. Maj:t och riksdagen framdeles bestämma, disponeras huvudsakligen för lantförsvarets behov, samt

att, i mån av behov, de medel, som erfordras till gäldande av kostnaderna för nämnda markförvärv till Järvafältet, högst 1,300,000 kronor, må efter Kungl. Maj:ts beprövande av arméförvaltningen eller statskontoret förskjutas av tillgängliga medel.

Beträffande den av departementschefen i ärendet lämnade utredningen får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Härjämte har herr *C. Lindhagen* i en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (nr 220) hemställt, att i första rummet Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Karlbergs kungsgård med mera icke måtte av riksdagen bifallas; men, om detta yrkande ej kan vinna avseende, att riksdagen ville medgiva försäljning av Kungsgårdens ifrågavarande mark, inköp av de nya egendomarna och krigsskolans förflyttning allenast under uttryckligt villkor att *dels* det försålda området anordnas till trädgårdsstad för såväl egna hem som bostäder till uthyrning samt med bibehållande av slottet jämte ett lämpligt område där omkring såsom ett historiskt minnesmärke, *dels* de därigenom enligt beräkning inflytande medlen förslå till krigsskolans förflyttning och egendomarnas inköp och *dels* odlingen å de senare och å Järvafältet i sin helhet i stort sett hålles vid makt i minst lika omfattning som före samtliga egendomarnas försäljning till staten.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sin framställning hänvisas till motionen.

Utskottets
yttrande.

Förevarande framställning innefattar två särskilda spörsmål, vilka blivit ställda i samband med varandra, nämligen dels frågan om krigsskolans förflyttning från Karlberg till Järvafältet och i samband därmed försäljning av de utav skolan för närvarande disponerade områdena och dels frågan om förvärvande av vissa markområden i och för utvidgning av Järvafältet.

Det förslag i ämnet, som av Kungl. Maj:t framlades vid 1914 års senare riksdag, blev av statsutskottet med vissa ändringar tillstyrkt. Utskottets yttrande i ärendet återfinnes å sid. 15—17 av det vid föreliggande proposition fogade statsrådsprotokollet. Emellertid stannade kamrarna vid frågans behandling i olika beslut, vilka icke syntes kunna sammanjämkas, varför frågan för den riksdagen förföll.

Av Kungl. Maj:t har nu förebragts ytterligare utredning i ämnet och därjämte uppgjorts nya preliminära avtal rörande inköp av dels egendomen Säby, dels ock fastigheterna Bög, Knista och Väsby. Kostnaderna för de ifrågasatta markförvärven hava nu av Kungl. Maj:t beräknats till 1,300,000 kronor emot 1,275,000 kronor i 1914 års proposition. I övrigt överensstämmer Kungl. Maj:ts framställning till alla delar med utskottets förslag i ämnet vid sistlidne riksdag.

Utskottet finner det ligga i öppen dag, att krigsskolan inom en snar framtid måste förflyttas från Karlberg till annan för densamma lämpligare plats. Det område, varöver krigsskolan ursprungligen för-

fogat, har alltmera blivit inkräktat genom de oavvisliga krav på mark-upplåtelse, som framställts från statens järnvägars sida. Skolans övningsfält har också genom det på olika sidor i dess närmaste grannskap framträngande bebyggandet blivit för sitt ändamål mindre användbart än förut. Uppenbart är också, att då Stockholms stads utvidgning alltmer fortskrider till Karlbergsområdenas omedelbara närhet, utvecklingen kommer att medföra allt större krav på att dessa områden tagas i anspråk för bebyggande.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att krigsskolan skulle vid förflyttning från Karlberg förläggas till Järvafältet, närmare bestämt till ett norr om Ulriksdals kungsgård invid Edsviken beläget område om 120 hektar. Utskottet har icke haft något att erinra häremot. Utskottet vill härvid framhålla, att det enligt utskottets mening är av vikt, att frågan om krigsskolans förflyttning blir vid innevarande riksdag i princip avgjord. Enligt vad departementschefen anført till statsrådsprotokollet måste nämligen en del byggnadsarbeten vidtagas för beredande av ökat utrymme vid krigsskolan för kadetterna. Därest skolans förflyttning beslutes, torde dessa arbeten kunna göras mer provisoriska och därigenom mindre dyrbara än eljest. Därtill är att märka, att planer för de nuvarande Karlbergsområdenas framtida användning icke lämpligen kunna uppgöras, förr än beslut fattats om skolans förflyttning.

Av vad utskottet sålunda anført følger, att utskottet avstyrker herr Lindhagens ovanberörda motion, i vad den avser avslag å Kungl. Maj:ts framställning om förflyttning av krigsskolan och försäljning av Karlbergs kungsgård m. m.

Vad beträffar frågan om Karlbergsområdenas framtida användning har departementschefen anført, att från försäljning skulle givetvis i första hand undantagas slottsbyggnaden jämte erforderlig del av parken. Vidare skulle undantagas de delar, som äro för statens järnvägar behövlige. Slutligen skulle av den återstående marken utan ersättning upplåtas allt vad som därav enligt en blivande stadsplan kan komma att erfordras för gator, torg och allmänna platser ävensom angränsande vattenområde. I dessa hänseenden bör enligt utskottets mening, innan riksdagen beslutar om försäljning av Karlbergsområdena, ett detaljerat förslag till plan framläggas. Därvid bör angivas, huruvida och i vad mån något område utöver de förut omnämnda synes böra reserveras för statsändamål och tillika meddelas den ungefärlige ordningsföljd, i vilken försäljning av de olika områdena anses böra äga rum. I avvaktan på en så vitt möjligt fullständig plan för den framtida användningen av de till krigsskolan hörande områdena anser sig utskottet icke nu böra när-

mare ingå på det i ovannämnda motion framställda yrkandet, att berörda områden i händelse av försäljning skulle avses för en blivande trädgårdsstad.

Förr än en sådan plan, varom nyss nämnts, föreligger, anser utskottet det icke heller lämpligt, att riksdagen fattar beslut i fråga om Karlbergsområdenas framtida försäljning. Av denna utskottets ståndpunkt till frågan om själva försäljningen följer att något utskottets yttrande angående dispositionen av de försäljningsmedel, som framdeles må komma att inflyta, icke nu påkallas.

Beträffande härefter frågan om markförvärv till Järvafältet har utskottet funnit den ytterligare utredning i ämnet, som sedan sistlidne riksdag åvägabragts, bekräfta utskottets då uttalade uppfattning om förvärvets behövlighet. Utskottet anser i likhet med departementschefen, att ett ytterligare uppskov med denna fråga med all säkerhet endast kommer att medföra ökade utgifter för områdenas förvärvande.

Det pris, som i försäljningsanbuden betingats, överstiger visserligen icke obetydligt den summa, varför egendomarna tidigare kunnat förvärfvas, men finner sig utskottet i frågans nuvarande läge icke böra framställa någon erinran mot de begärda köpesummorna.

Vid frågans behandling under sistlidne riksdag anförde utskottet, att utskottet förutsatte, att i detta liksom i andra fall, där övningsfält hava en särdeles stor omfattning, vissa delar av övningsfältet komma att, i den mån det är möjligt utan åsidosättande av det militära ändamålet, användas på ekonomiskt fördelaktigt sätt, särskilt genom upplåtande för jordbruk.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har i anledning härav uttalat, att artilleriets skjutövningar icke hindrade, att det område, som erfordrades för deras utövande, till sina väsentligaste delar kunde brukas såsom odlad mark; och andra övningar på dessa områden kunde i allmänhet till tid och rum så anordnas, att jordbruk i vanlig ordning ej behöfde i avsevärd grad hindras.

Med hänsyn till detta uttalande av arméförvaltningens fortifikationsdepartement anser sig utskottet kunna förvänta att de önskemål i fråga om Järvafältets odling, som i herr Lindhagens motion framförts, bliva tillgodosedda i den utsträckning, som möjligt är utan åsidosättande av det egentliga ändamålet med övningsfältet.

Beträffande sättet för beredande av erforderliga medel för ifrågasvarande markförvärv anser utskottet, såsom ovan antytts, att någon anvisning icke bör för detta ändamål göras å framdeles inflytande för-

säljningsmedel för områden, som nu disponeras av krigsskolan, utan torde anslag härför böra uppföras å riksstaten. Frågan om täckande av kostnaderna för uppförande av nytt etablissemang för krigsskolan å Järvafältet torde böra anstå, tills förslag om detta byggnadsföretag framlägges.

Enligt vad utskottet inhämtat hava ägarna till Säby med underlydande fastigheter och egendomarna Bög, Knista och Väsby till arméförvaltningen ingivit skriftliga medgivanden om sådan ändring av de preliminära köpekontrakten i fråga om tiden för erläggande av köpeskillingarna, tillhoppa 1,032,000 kronor, att 200,000 kronor erläggas år 1915, 300,000 kronor år 1916 och 532,000 kronor år 1917. Sistnämnda belopp behöver sålunda icke upptagas å riksstaten förr än vid statsregleringen för år 1917. Då Kungl. Maj:t beräknat kostnaderna för samtliga fastighetsförvärven till 1,300,000 kronor, återstår efter frånräknande av nyssnämnda belopp av 532,000 kronor, en summa av 768,000 kronor att uppföra å riksstaten för år 1916; och torde Kungl. Maj:t böra be- myndigas att härav förskjuta erforderligt belopp under år 1915.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifråga- varande proposition och med avslag å herr Lindhagens motion nr 220, må

I medgiva, att den nu å Karlbergs kungsgård förlagda krigsskolan må å tid, som framdeles bestämes, förläggas till Järvafältet,

II för inköp av egendomarna Säby, Bög, Knista och Väsby med underlydande fastigheter jämte annan mark för utökning av Järvafältet bevilja ett anslag under fjärde huvudtiteln av 1,300,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 768,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att därav under år 1915 förskjuta erforderligt belopp, samt

III i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för riksdagen framlägga en så vitt möjligt fullständig plan för den framtida användningen av de av krigsskolan disponerade områdena, upptagande ej mindre uppgift å de delar av desamma, som anses böra reserveras för statsändamål eller eljest från försäljning undantagas, än även

den ungefärliga ordningsföljd, i vilken försäljningen av de olika områdena är avsedd att äga rum.

Stockholm den 3 maj 1915.

På statsutskottets vägnar:

CARL SWARTZ.

Vid föreständes ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
 från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz, S. H. Kvarnzelius, O. M. Strömberg, H. F. Lamm, C. G. Ekman, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, A. Pers, I. E. G. Svensson, greve N. F. Posse, J. L. Widell* och *C. I. Asplund* samt
 från andra kammaren: herrar *A. Ekman, F. W. Thorsson, K. V. Rydén* i Malmö, *C. Persson* i Stallerhult, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *E. A. Nilson* i Örebro, *A. Wiklund, J. Ström, A. Anderson* i Råstock, *J. Erlansson* och *A. V. Sävström*.

Reservation

av herrar *C. I. Asplund, F. W. Thorsson, K. V. Rydén* i Malmö, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. Anderson* i Råstock och *A. V. Sävström*, vilka anfört följande:

»Uti avgivet utlåtande vid 1914 års senare riksdag angående försäljning av Karlbergs kungsgård m. m. anförde utskottet bl. a. att det befunnits nödvändigt att förberedande åtgärder vidtagas för krigsskolans förflyttning från Karlberg till Järvafältet. Det ifrågasatta inköpet av egendomen Säby samt gårdarna Knista, Bög och Väsby med underlydande fastigheter jämte annan mark för utvidgning av Järvafältet, hade utskottets majoritet funnit välbetänkt.

Reservanterna däremot ansågo, att beslut härom borde anstå till dess Kungl. Maj:t låtit utarbeta och för riksdagen framlägga en mera preciserad och överskådlig plan för den ifrågasatta förflyttningen. Beträffande inköpet av de omnämnda egendomarna syntes det obehövt att nu inköpa dessa. Dessutom ville reservanterna framhålla det oriktiga uti att odlad jord utlades till militära övningsfält.

Vid ärendets behandling i kamrarna biföll första kammaren utskottets hemställan, varemot andra kammaren biföll reservationen.

Då nu frågan ånyo blivit föremål för riksdagens behandling, hade det enligt vår mening varit önskvärt, att Kungl. Maj:t i nu avgivna proposition tagit någon hänsyn till andra kammarens beslut i enlighet med reservanternas förslag. I stället anbefalldes Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att inkomma med förnyat förslag i ämnet med särskilt fästast avseende å vad *statsutskottet* i sitt utlåtande den 12 juni anfört.

Vi äro ense med utskottet därom, att en förflyttning av den å Karlbergs kungsgård förlagda krigsskolan är behöflig, och vilja icke motsätta oss att Kungl. Maj:t härför må disponera 120 hektar av det område, som gränsar till Edsviken. Men den frågan kan och bör lösas oberoende av inköp av egendomen Säby jämte gårdarna Knista, Bög och Väsby. Det utrymme, som för vissa övningars bedrivande erfordras för krigsskolan, kan inom nuvarande gränsområde erhållas å Järvafältet. Vi kunna icke finna att tillräckligt starka skäl blivit anförda för att utöka det stora Järvaområdets exercisfält i den omfattning som föreslås. Och i varje fall måste det väcka betänkligheter att stora sträckor av odlad jord utläggas för dylika ändamål.

Av departementschefens yttrande i propositionen framgår det, att den av krigsskolan för närvarande disponerade marken med vissa undantag skall försäljas. Enligt utskottets mening bör dock ett detaljerat förslag till plan framläggas, innan riksdagen fattar beslut om försäljning. Vi hysa också den uppfattningen, att det kan vara fördelaktigt att reservera något område för statsändamål. Men dessutom kan det ifrågasättas, huruvida icke annan upplåtelseform än försäljning är i ekonomiskt och socialt avseende mera fördelaktig.

På grund av vad sålunda anförts, anse vi att utskottet bort hemställa,

att, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition och herr Lindhagens motion nr 220,

I) riksdagen må medgiva, att den nu å Karlbergs kungsgård förlagda krigsskolan må å tid, som framtiden bestämmes, förläggas till Järvafältet;

II) Kungl. Maj:ts förslag om inköp av egendomarne Säby, Bög, Knista och Väsby med underlydande fastigheter jämte annan mark för utökning av Järvafältet icke må vinna riksdagens bifall;

III) riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anstå, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbete och för riksdagen framlägga en så vitt möjligt fullständig plan

för den framtida användningen av de av krigsskolan disponerade områdena, upptagande ej mindre uppgift å de delar av desamma, som anses böra reserveras för statsändamål eller eljest från försäljning undantagas, än även den ungerärliga ordningsföljd, i vilken försäljningen av de olika områdena är avsedd att äga rum.
